

Fehérvár – Szolnokról nézve

Magán/közgyűjtemény: válogatás Szolnoknak

Szolnoki Képtár, 2017. III. 19-ig

PATAKI GÁBOR

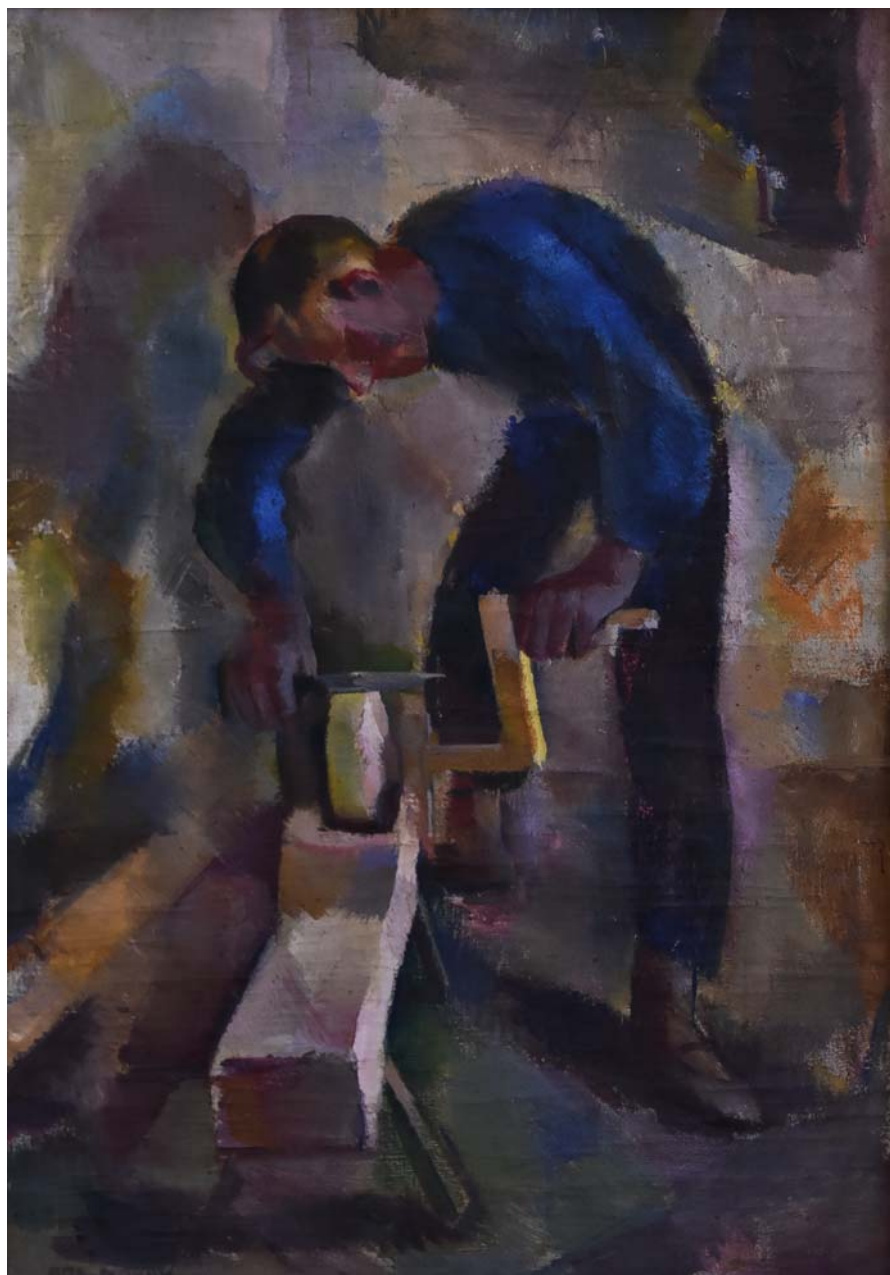
Mindig öröm, ha két hasonló profilú, de egymástól szükségképpen elkülönülten tevékenykedő intézmény lehetőséget teremt arra, hogy kölcsönösen bemutatassák egymásnak értékeiket. Ezért is fontos, hogy a szolnoki művészetnek a Deák Dénes Gyűjteményben történt kiállítása után most a fehérvári anyag vendégeskedhetik a Képtárban.

Azért is fontos ez az alkalom, mert Szolnok és Fehérvár a magyar múzeumi gyűjtéstörténet két szélső pontját, egyúttal persze két lehetséges útját képviseli. Szolnok immár másfél évszázada a magyar képzőművészet egyik fontos színtere, a legrégebben, már több mint 110 éve folyamatosan működő művésztelep otthona, s a vizuális művészetek évtizedek óta szerves részei a város kulturális életének, ahol a honi első egyikeként már a múlt század legelején felvetődött a múzeumi művészeti gyűjtemény megteremtésének gondolata. S az is teljesen érthető, hogy a megszülető képtár az itt letelepedett vagy az ide rendszeresen ellátogató művészek alkotásaitól kezdve olyan mesterek, mint Bihari, Fényes, Vaszary, Aba-Novák képein át a ma itt alkotók műveire is fókuszál. Átfogó és gazdag áttekintést kínál tehát a magyar művészet egyik fontos helyszínéről, tökéletesen feldolgozza a régiót, s be is emeli a magyar művészet többi jelensége közé.

Fehérvár viszont nem rendelkezett Szolnokhoz hasonló művészeti hagyományokkal. Nem voltak művészei, s a 60-as évek elejéig a múzeumnak sem volt számottevő gyűjteménye. Ebbe az ürbe érkezett 1962-ben egy fiatal művészettörténész házaspár, Kovalovszky Márta és Kovács Péter, hogy néhány, Pesten ekkor megrendezhetetlen kiállítással (Csontváry, Korniss, Kondor) felrakja a várost a magyar művészet térképére. Egyúttal útnak indították azt a nagyszabású kiállítássorozatot, mely csomópontok, csoportok, irányzatok szerint, előítéletektől, ideológiai előfeltevésektől mentesen dolgozta fel a 20. század magyar művészetének történetét a századfordulótól a 90-es évekig, s amely nagyban hozzájárult egy korszerű művészettörténeti közbeszéd megteremtéséhez is. Közben megtették az első lépéseket a múzeum gyűjteményének kialakítására is: egyéb forrás híján olyan élő művésztől kérve alkotásokat, akiket a hivatalos állami, lektorátusi vásárlások nem igazán kényeztettek el.

E kezdeményezések mintegy felerősítették egymást. A kiállítások nyomán megerősödő szakmai hírnév könnyebbé, gördülékenyebbé tette a gyűjteményezést, és egy idő után immár némi vásárlási kerettel is számolhattak. S ugyan beszélhetünk néhány szerencsés feltételről vagy adottságról, mint a város kedvező földrajzi elhelyezkedéséről, a fővároshoz való viszonylagos közelségéről, a múzeumi vezetés (Fitz Jenő és Petres Éva) jóindulatú támogatásáról, de mindezeket mégiscsak az ott dolgozó művészettörténészek fáradhatatlan, innovatív munkája alapozta meg. Így történhetett meg, hogy alig egy évtized alatt a múzeumból meghatározó, országosan

ABA-NOVÁK VILMOS:
Köszörűs, é. n., olaj, vászon,
134x94 cm

RADÁK ESZTER:
Esztai körkép, 2003,
olaj, farost, 100x800 cm
HUNGART © 2017

ismert művészeti helyszín lett. A szombat késő délelőtti megnyitókra immár számos érdeklődő érkezett Pestről és máshonnan is, kicsit hasonlóképp ahhoz, amikor a 70-es évektől távolabbról is Szolnokra jártak azok, akik a korszerű színházat szerették.

Eközben alakult ki a gyűjtemény gerince is, nagyjából az Európai Iskola művészeitől (Anna Margit, Korniss, Gyarmathy) induló, Vilten, Schaár Erzsébeten, Kondoron át az Iparterv-csoport paradigmafordító művészeiig (Nádler, Hencze, Keserü, Konkoly) ívelő válogatás, amely azonban szervesen folytatódott a 70-es, 80-as évek konceptuális művészetének (Perneczky, Erdély) groteszk, irizáló szemléletű alkotásainak (Bukta, Böröcz, Roskó), az új szenzibilitásnak (Soós, Mazzag, Kelemen) s a poszt-modern kategóriákba egyre nehezebben szuszakolható alkotásoknak a gyűjteményezésével. S természetesen mindez folytatódott napjainkig.

Egy meglehetősen karakteres, a művészi hitelesség mellett a modern magyar művészet karcosabb, az érzelmek mellett a kritikát és a játékoságot is felmutatni tudó vonulatait reprezentáló gyűjtemény jött így létre. Hiányoztak azonban az előzmények. Ybl Ervin nemesen konzervatív hagyatéka csak kis részben pótolhatta azt, s az igazi áttérés akkor következett be, mikor a 70-es, 80-as évek egyik legjelentősebb gyűjtője, Deák Dénes, látva a múzeum

NYÁRI ISTVÁN:
Rejtett ablakok, 1991,
festményinstalláció
HUNGART © 2017

konzekvens, értékörzést és innovációt egyszerre magában foglaló tevékenységét, Fehérvárnak adta gazdag gyűjteményét. A gyűjtő eredetileg Mednyánszkytól és Czóbeltől indulva, végül a 20. század első felének átfogó keresztmetszetéig építette ki kollekciónak, nagyjából ott, az Európai Iskola környékén fejezve be a válogatást, ahol a múzeum annak idején elkezdte.

A Városi Képtárrá alakult Deák-gyűjteménnyel kiegészülve Székesfehérvár immár olyan, főművekben és izgalmas leágazásokban bővelkedő képet tud nyújtani a 20. század és a jelen magyar képzőművészetéről, amelynek a Nemzeti Galérián kívül csak Pécsen található párját. A Képtár egyébként más szempontból is jótékonyan egészítette ki a múzeumot: számos nagyobb közönséget vonzó, innovatív múzeumpedagógiai foglalkozásokkal kísért kiállítást rendezett, miközben a múzeum egy kicsit bátrabban kísérletezhetett. S akkor még nem is szóltam a múzeum nemzetközivé táguló kapcsolatairól, az így megalapozott művészkönyvgyűjteményről, mely Európa egyik legnagyobb kollekcója. A gyűjtés, a kiállítások persze folytatódtak Márta és Péter nyugalomba vonulása után is – immár fiatalabb kollégák, Izinger Katalin és Gärtner Petra, valamint a Képtárat vezető Szücs Erzsébet közreműködésével.

A gazdag anyagból most természetesen csak ízelítőt láthatunk. Ez – már a remek tér okán is – jutalomjáték a muzeológusnak, s ajándék a látogatónak, aki olyan csemegékkel szembesülhet, mint *Aba-Novák Köszörűse*, *Szücs Attila Ólomidője* vagy *Radák Eszter* panorámatájképe, s a teret uraló, hatalmas *Nyári István*-festményinstalláció. Mellettük olyan egymásra rímelő együttesek

bontakozhatnak ki, mint Vojnich Erzsébet, Szűts Miklós, Váli Dezső triója, Pinczehelyi és Hencze felelgetőse vagy az Újházi-Roskó-rímpár.

S ennek kapcsán a gyűjteménynek s annak megteremtésének további jellemző, talán kissé e válogatásból is érezhető tulajdonságát kell hangsúlyoznunk. A legfontosabb a kollektív szervezete, az, hogy jellegénél fogva képes láttatni a történetet, érzékeltetni tudja az évek során a művészi alkotófolyamatban létrejött gondolati, érzelmi, hangulati változásokat, sajátos, immár megismételhetetlen dokumentumaként a Kádár-korszaknak, majd a rendszerváltást követő éveknek. S mindez éppen amiatt lehetséges, mert létrehozása mögött mindvégig egy szuverén, az ideológiai csapdákat kikerülő, a mindenkori művészetirányítás aktuális direktívái közül kikülvő, azon túlemelkedni tudó szakmai szemlélet állt.

E mostani kiállítás ennek a szervezetségnek és szuverenitásnak állít emléket. Mert lehet, hogy mindez hamarosan emlék lesz csupán, mert a városi vezetés újabb intézkedései (egy, a múzeum eddigi ethoszával szembe forduló, annak eredményeit önhitt módon fitymáló „szakmai tanácsadó” kinevezése, a „közönség becsábítása” címszó alatt a dilettantizmust agresszív tással megfejező, „színes-szagos” kiállítások promotálása) nem sok jót ígér. Egyelőre csak reménykedni tudunk, hogy ezúttal még nem a temetésen jártunk, és hogy ez a szűk látókörű, saját értékeit semmibe vevő döntéssorozat nem teszi véglegesen tönkre fél évszázad munkáját.

BORNEMISZA GÉZA: Virágcsendélet, 1910 k., olaj, vászon, 57,5x57,5 cm
HUNGART © 2017

PINCZEHELYI SÁNDOR: Színház, 1978, olaj, vászon, 124x200 cm
HUNGART © 2017

